

TÉMA 2: Slovo, hodnota slova, hodnota jazyka

Drahí bratia a sestry,

Včera sme naše rozjímania zakončili úvahou o Slove, o snahe vierozvestov čo najlepšie sprístupniť Božie slovo všetkým, ku ktorým boli poslaní. Vianočné obdobie nám dáva mnoho námetov uvažovať o Slove, lebo už len samotné narodenie Ježiša Krista ako malého dieťaťa vypovedá o Božej veľkorysosti v spôsobe, akým sa človeku cez svojho syna prihovára. Malé krehké dieťa – to je slovo Boha, každému zrozumiteľné slovo pre človeka a o človeku, Slovo, ktorým sa Boh predstavuje a sprístupňuje všetkým ľuďom dobrej vôle. A keď Ježiš po tridsiatich rokoch skrytého života začne verejne účinkovať, aj on k ľuďom prehovorí spôsobom, ktorý im je blízky a zrozumiteľný: jeho podobenstvá, prirovnania, epizódy z každodenného života, symbolické gestá, využitie náhodne vzniknutých situácií – cez to všetko sa Ježiš chcel stať pre svojich poslucháčov zrozumiteľným a blízkym. Tým samozrejme nielenže nesploštil a neohraničil Božie tajomstvo, ale pomohol človeku uznať ešte viac jeho hĺbku, presahujúcu limity ľudského poznania a chápania.

V tejto logike Božej veľkodušnosti pokračovali aj misionári všetkých čias: keď prišli medzi ľudí novej kultúry, novej mentality a nového jazyka, snažili sa vychádzať z ich reality a cez ňu poukazovať na jestvovanie Boha. Dôležitú úlohu v tomto smere samozrejme zohráva jazyk: jazyk, to nie je iba gramatika a pravopisné pravidlá. Jazyk je neraz najúčinnjším kľúčom k srdcu i rozumu človeka z iného kultúrneho a jazykového kontextu. Vedel to aj filozof Konštantín, a ešte skôr ako by začal prekladať posvätné texty, vytvoril osobitnú abecedu schopnú vyjadriť aj špecifické hlásky slovanského jazyka. Tak vznikla známa abeceda *hlaholika*: 38 znakov takpovediac „šitých na mieru“ jazyku, ktorým hovorili Slovania – napríklad Š, Ž, Č a tiež veľmi špecifické Dz, typické len pre Slovanov žijúcich na Veľkej Morave. Vznikom abecedy, umožňujúcej prekladať a zapisovať texty v materčine toho ktorého národa sa v istom zmysle slova zakladá jeho historická pamäť, lebo preň otvára

novú dimenziu posvätných textov a neskôr i možnosť tvoriť vlastné diela. Konštantínov počin, vytvorenie hlaholiky a pomocou nej následné preloženie posvätných kníh, nie vždy našli pochopenie. Známa je Konštantínova dišputa s kňazmi v Benátkach, ktorí mali výhrady voči liturgii v staroslovienčine. Konštantín vtedy dôvodil nasledovne: Boh zosiela slnko i dážď na všetkých bez rozdielu; všetci bez rozdielu dýchajú ten istý vzduch; žiaden národ či kmeň nie je hluchý, a preto Boh môže dať rovnaké práva všetkým národom. „My poznáme mnoho národov, ktoré majú svoje knihy a ktorá vzdávajú Bohu chválu svojim jazykom“ - čítame v diele *Žitie Konštantínovo* jeho vlastné slová. „Konštantín potom podoprel legitimitu vlastného liturgického jazyka citátmi z Biblie. Uviedol napríklad slová Žalmu 95 „spievaj Pánovi celá zem“, potom citoval aj z Listu svätého Pavla Filipanom „každý jazyk nech vyznáva na slávu Boha Otca, že Ježiš Kristus je Pán“.

Podľa odborníkov sú základné pravdy viery zakódované už v samotnom tvare písmen Konštantínom vytvorenej hlaholskej abecedy, v ktorých možno naozaj rozoznať tri tvary typické pre kresťanskú symboliku: trojuholník, kruh a kríž. Trojuholník vypovedá o existencii Svätej Trojice, kruh o Božej transcencii a nekonečnosti, kríž o ukrižovanom a víťaznom Ježišovi Kristovi. Ak Konštantín vytvoril písmo ako variácie a kombinácie týchto symbolických tvarov, iste tým chcel naznačiť aj najzákladnejšie zacielenie svojho nového Písma: slová, ktoré pomocou nich napíše, majú poukazovať predovšetkým na Boha, konečného Trojjediného pôvodcu všetkého, ktorého zjavenie vrcholilo v narodení, smrti a zmŕtvychvstaní Ježiša Krista. Môžeme teda povedať, že pravdy o Bohu sú od samého začiatku zakódované do základov našej kultúry, už do písmen, už do abecedy, ktorá stála na pri jej základoch.

Pri týchto úvahách nás teda nemôže nenapadnúť, akú hodnotu má **slovo** ako také: slovo a slovami vytvorený jazyk je predsa nositeľom životodarného posolstva o zmysle života, o zmysle existencie národa i jednotlivca. A ľudská schopnosť vyriechnúť slovo,

vyjadriť seba prostredníctvom jazyka, je najčastejším prejavom ľudskej slobody. Preto majú pravdu starí kresťanskí myslitelia, že človek je najkrajší práve vtedy, keď sa modlí, lebo prostredníctvom slova oslovuje stvorený človek svojho Boha, svojho Stvoriteľa. Akú moc, akú silu má slovo: vie chváliť, vie ďakovať, vie pokorne prosiť i odprosovať.

V týchto súvislostiach však nemôžeme nepoukázať na bolestnú infláciu slova, typickú aj pre našu súčasnosť. V plnej a veľmi bolestnej miere sa napĺňa zákonitosť, že znásobovaním sa aj vzácne veci dokážu vyprázdniť. Z moderných masovokomunikačných prostriedkov nás denne zaplavujú tisíce slov, tisíce násobených viet vyrieknutých nezáväzne, nezodpovedne, s vyprázdneným, deformovaným či dokonca zlovoľným obsahom. Obsahom ubíjajúcim ľudskú dôstojnosť, deformujúcim dušu i intelekt. Aké aktuálne je varovanie Ježiša Krista, ktoré čítame v 12. kapitole Matúšovho evanjelia: „hovorím vám: ľudia sa budú v deň súdu zodpovedať **z každého daromného slova**, ktoré vyslovia, lebo **podľa svojich slov** budeš ospravedlnený a **podľa svojich slov** budeš odsúdený“. (Mt12, 36 - 37).

Dnes si pri relikviách svätého Konštantína - Cyrila, ktorý Božie slovo významne sprístupnil naším predkom, vyprosujme silu narábať so slovom s podobnou vierou, bázňou a zodpovednosťou, ako to činil on.

Dedičstvo otcov, zachovaj nám Pane. Dedičstvo SLOVA, ktoré bolo na počiatku. Ktoré bolo u Boha. Ktoré bolo Boh.